

Til
Direktoratet for forvaltning og økonomistyring
Jenny Åhlström
Lørenfare 1
0580 Oslo

Vår saksbehandler
Grethe Tenden
Maria Puhr

Vår dato
02.06.2025

Vår referanse
2025/3850-2

Svar på høring 25/33

Viser til brev av 28. april 2025 om kontraktsvilkår, krav og kriterier for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv. Forsvarsbygg oversender med dette våre innspill.

Forsvarsbygg syntes kravene viser en positiv utvikling på kontraktkravene, kvalifikasjonskrav og tildelingskriterier. På generelt grunnlag ønsker Forsvarsbygg å se at kravene i enda større grad konkretiseres. Blir det for mange punkter opp til vurdering av hver enkelt oppdragsgiver, vil vi kunne se stort variasjoner i vurderingene som blir tatt. Dette kan slå uheldig ut for leverandørene. Ved å konkretisere kravene i større grad, vil markedet også behandles mest mulig likt og få en felles forståelse om hva som kreves i arbeidet med etisk handel.

1.1 Oppdatering av kontraktsvilkår + Beredskap og sikkerhet

Vi har hatt åpenhetsloven i snart 3 år, og det er fint å se at vi strammer inn kravet om å ha redegjørelse for aktsomhetsvurderinger på plass ved kontraktinngåelse. Dette vil bidra til økt fokus på etisk handel og et bevist forhold til egne leverandørkjedene.

Forsvarsbygg mener at det er en fordel at kartlegging av leverandørkjeder eksplisitt sies å ha gevinster for flere risikoområder, herunder ivaretagelse av menneskerettigheter, sikkerhet, beredskap, anti-korrupsjon, kvalitet, miljø, mv. Vi mener imidlertid at begrunnelsen for å innføre muligheten for dagbøter bør begrunnes i en uakseptabel risiko for at selskapet bidrar til alvorlige krenkelser av menneskerettigheter. Et eksempel er begrunnelsen Norges Bank gir når Statens pensjonsfond Utland (Oljefondet) gir: «Norges Banks hovedstyre har besluttet å utelukke xxxxxx grunnet uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til grove eller systematiske menneskerettighetsbrudd»

Forsvarsbygg har for øvrig andre punkter i kontraktene våre som ivaretar hensynet til sikkerhet og beredskap.

1.2 Forslag til kvalifikasjonskrav, kravspesifikasjon og tildelingskriterium

1.2.1 Kvalifikasjonskrav om aktsomhetsvurderinger

I kontraktsoppfølgingen ser Forsvarsbygg at leverandørenes redegjørelser for aktsomhetsvurderinger er mangelfulle. Selv om flere oppfyller kravet om ha med alle punktene i en redegjørelse, og har publisert redegjørelsen på nettsidene, er innholdet for lite konkret og overordnet.

I tillegg er det uklart hvordan et tilhørende kontraktkrav om aktsomhetsvurderinger skulle vært formulert.

Spørsmål fra DFØ: Bør det lages veiledning om hva som bør inkluderes som et minstenivå for aktsomhetsvurderinger for virksomheter som ikke er omfattet av åpenhetsloven?

Forsvarsbygg mener en veileder vil hjelpe både oppdragsgiver og kontraktspart. Det vil gi en felles forståelse om minstekravene til innholdet i en aktsomhetsvurdering. Ideelt utarbeides det en veileder for de som er omfattet og en for de som ikke er omfattet. Dette vil bidra til at oppdragsgivere i større grad vil kunne vurdere likt.

1.2.2 Kvalifikasjonskrav om sporbarhet i leverandørkjeden

Dette forslaget er Forsvarsbygg positive til. Kvalifikasjonskravet er veldig konkret og kan gi et godt utgangspunkt og viktig informasjon om leverandørkjeden. Dette kravet sammen med tildelingskriterier om å dokumentere sporbarhet lenger ned i leverandørkjeden kan skape en positiv utvikling og flere vil jobbe med kartlegging i større grad, samt at arbeidet de legger ned vil gi en gevinst.

Spørsmål 1 fra DFØ: Kan det være rimelig å bruke et kvalifikasjonskrav der leverandører skal redegjøre for produksjonssted lenger ned i leverandørkjeden enn sammenstillingsleddet? Hvis ja, for hvilke produktkategorier kan dette være forholdsmessig?

Forsvarsbygg mener at det i noen tilfeller vil være nødvendig å stille krav om sporbarhet lenger ned i leverandørkjeden. Generelt vil behovet variere basert på produkt. Høyrisikoprodukter i bygge- og anleggsbransjen kan ha svært komplekse verdikjeder, og det vil være uhensiktsmessig å stille krav til redegjørelse lenger ned i leverandørkjeden. Derfor stiller Forsvarsbygg spørsmål ved om det vil gi merverdi å avgrense til utvalgte produktkategorier. Det bør være opp til oppdragsgiver å beslutte hvilke når kravet skal benyttes.

Spørsmål 2 fra DFØ: Når er det forholdsmessig å avvise leverandører som ikke oppfyller kvalifikasjonskravene til sporbarhet i leverandørkjeden?

Der oppdragsgiver har stilt kravet om sporbarhet og leverandør ikke klarer å levere på dette, vil det være naturlig at leverandøren blir avvist i konkurransen det gjelder uten unntak. Etter FOA §24-2 kommer dette tydelig frem at leverandøren skal avvises dersom de ikke oppfyller kravet. Her gis det ikke rom til å vurdere forholdsmessighet.

Spørsmål 3 fra DFØ: Hvordan skal oppdragsgivere forholde seg til merkevareprodusenter som ikke er villige å oppgi produksjonssted, tross at slik informasjon er belagt med taushetsplikt og unntatt offentligheten?

I slike tilfeller vil Forsvarsbygg anse kravet som ikke oppfylt og leverandøren vil ikke kunne delta i konkurransen fordi kravet ikke til sporbarhet ikke oppfylles, ref. FOA §24-2. Det er en grunn til at kravet til sporbarhet stilles og hvis ikke leverandøren ønsker å dele dette, vil de ikke kunne delta i gjeldende konkurranse.

1.2.3 Tildelingskriterium for oversikt over leverandørkjede

Forsvarsbygg er positive til å stille dette som tildelingskriterium, og mener at det vil være med på å øke fokuset på sporbarhet i hele leverandørkjeden.

Spørsmål 1 fra DFØ: Bør leverandører bli premiert dersom de i tillegg offentliggjør en leverandørliste?

Forsvarsbygg mener dette delvis burde komme frem i redegjørelsene for aktsomhetsvurderinger. Hvis leverandøren har kartlagt et produkt, vil det være positivt at landene og områdene oppgis i rapporten. Dette kan også bidra til bedre samarbeid i bransjen, men ved offentliggjøre av leverandørlistene ser vi ikke helt gevinsten ved.

Vi ser ikke at dette vil gi en gevinst å premiere leverandører som offentliggjør leverandørlistene. Dette er i tillegg noe som mange leverandører vurderer som konkurransesensitivt.

1.2.4 Kravspesifikasjon om bærekraftig produksjon og tildelingskriterium for bærekraftig produksjon

Forsvarsbygg tror at krav i kravspesifikasjon og tildelingskriteriet om bærekraftig produksjon kan styrke det helhetlige bærekraftperspektivet i anskaffelser. Forsvarsbygg stiller seg derfor delvis positive til forslaget. Vi tror imidlertid at det er en fare for at svarene vil rettes mot ivaretagelse av klima og miljø, fremfor å hensynta etisk handel. Dersom hensikten er å motivere bransjene til å få bedre kontroll og oversikt over leverandørkjedene sine, så tror vi ikke at dette er rett krav å benytte.

Spørsmål: Bør hver enkelt produksjonsenhet revideres for bærekraftig produksjon eller er det tilstrekkelig å gjennomføre stikkprøver på enkelte produksjonsenheter?

Forsvarsbygg mener at forutsetningen for revisjon av hver enkelt produksjonsenhet må være at offentlige oppdragsgivere koordinerer gjennomføringen. Dette vil bidra til effektiv bruk av offentlige ressurser til kontraktsoppfølging, og styrke kvaliteten på revisjonsarbeidet.

1.2.5 Tildelingskriterium for levelønn og leveinntekt

Dette tildelingskriteriet kan være positivt, men med tanke på modenheten til byggebransjen og mange fortsatt jobber i trinn 2 i aktsomhetsvurderingshjulet, tror Forsvarsbygg dette kravet vil bli for krevende å svare ut. Det jobbes fortsatt med å kartlegge risiko, kompleksiteten på produkter, kompetanseheving og forståelse for arbeidet, så vi tror ikke bransjen er der i dag at dette kravet kan bli brukt.

Basert på tidligere sak i KOFA - Stavanger Kommune, stiller Forsvarsbygg derfor spørsmål om tildelingskriteriet vil være for vagt og lite treffende sett i sammenheng med kontraktkravet. I konkurransen måtte leverandørene blant annet dokumentere «Hvordan selskapenes underleverandør jobber for å lære opp sine arbeidere i grunnleggende rettigheter» og «Hvordan leverandørene nedover i forsyningskjeden samarbeider med ideelle organisasjoner», dette var for uforpliktende mente KOFA. Her refereres det også til anskaffelsesloven §5 «kravene må ha tilknytning til leveransen»

- «Om en underleverandør, for eksempel i Kina, har hatt kurs og workshops om rettigheter med sine ansatte om fagforeningsarbeid, eller om de er medlem i en FN-organisasjon som jobber med menneskerettigheter, så sikrer ikke det at datamaskinene er produsert på en etisk forsvarlig måte, ifølge nemda.»

1.3 anbefalte kontraktkrav

1.3.1 – Aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv

I punkt 1C står det «iverksette egnede tiltak for å stanse, forebygge eller begrense negative konsekvenser basert på virksomhetens prioriteringer og vurdering etter bokstav b. som et minimum innebærer dette å:

Stanse aktiviteter som forårsaker eller bidrar til negativ påvirkning i egen virksomhet eller i leverandørkjede.

Forsvarsbygg er ikke enige i at tiltakene minimum skal inneholde det første kulepunktet. Hensikten har hele tiden vært å fokusere på å avdekke brudd og iverksette tiltak for å utbedre. Hvorfor hopper vi rett til «stans»? Meningen er vel å iverksette en handlingsplan slik det er skrevet i siste punktet i 1C? Vi mener dermed det blir feil å skrive at de minimum må iverksette en stans. Dette vil også avhengig av bruddets art. Isteden burde det her være en stigningsgrad og ikke et minimumskrav.

1.3.2 - Kontraktsoppfølging

Vi stiller spørsmål til kravet om at oppdragsgiver kan når som helst i kontraktsperioden kreve at leverandør skal fremvise en oversikt over hele leverandørkjeden til et gitt produkt. Dette vil i liten grad være gjennomførbart for våre leverandører. Forsvarsbygg foreslår at det isteden åpnes for kartlegging av et konkret produkt. Hvis det skal legges frem en hel leverandørkjede, burde dette istedenfor stilles som et kvalifikasjonskrav eller opplyses om ved kontraktinngåelse.

Vi syntes det er veldig positivt at det presiseres ved en kontraktoppfølging at «oppdragsgivere har rett til å samarbeide med andre offentlige oppdragsgivere og samarbeidspartnere».

1.3.3 Sanksjoner

Forsvarsbygg foreslår at sanksjonene ses i sammenheng med sanksjonstrappen for seriositetsbestemmelsene, istedenfor at det utarbeides forskjellige sanksjoner for brudd på kravene for etisk handel.

Vi ser også et mulig behov for å spesifisere ytterligere hva «vesentlig kontraktsbrudd» kan være under kulepunkt 4 «kreve at leverandøren bytter underleverandør ved vesentlig kontraktsbrudd». Med tanke på modenheten i byggebransjen vil det være de færreste som kan vise til konkrete brudd i leverandørkjeden, men ønsker at denne er litt mer konkret slik at oppdragsgivere utføre vurdering så likt som mulig.

1.3.4 Spørsmål

Spørsmål fra DFØ: Under punkt 1 er det satt inn underpunkter for a og c. Dette for å forenkle for leverandøren hva disse to OECD-trinnene innebærer av konkrete tiltak i aktsomhetsvurderinger. Bør også b,d,e og f inneholde underpunkter for å forenkle for leverandøren hva disse trinnene innebærer av tiltak?

Forsvarsbygg tror ikke det skal være nødvendig med ytterligere presisering. Men hvis vi vurderer modenheten til byggebransjen, så kunne det være til hjelp om det var underpunkter på b. Samtidig, er leverandøren usikker på hva de forskjellige punktene inneholder, ligger det god veiledning på eks. Forbrukertilsynet sine nettsider.

Med hilsen

Maria Pühr

Seksjonssjef samfunnsansvar og etterlevelse

Avdeling anskaffelser

Grethe Tenden

Fagleder etisk handel